Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Lausunto

29.9.2026

VN/32047/2024
VN/32047/2024-PLM-39

Resurssipoliittinen osasto
Materiaaliyksikkö
Hallitussihteeri Laura Sinisalo

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on pyytänyt puolustusministeriöltä kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puolustustarvikkeiden viennistä annettua lakia. Muutosten tavoitteena on ajantasaistaa lainsäädäntöä vastaamaan muuttunutta turvallisuusympäristöä, tiivistynyttä kansainvälistä puolustusyhteistyötä sekä Suomen Nato jäsenyyttä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan tulla voimaan 1.2.2027.

Esityksen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain soveltamisalaa koskevaa 2 §:ää sekä soveltamiseen vaikuttavaa puolustustarvikemääritelmää koskevaa 3 §:ää. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jätettäisiin nimenomaisesti Pohjois-Atlantin puolustusliittoon sekä EU:n sotilasesikuntiin ja -henkilöihin liittyvät Suomea sitovat kansainväliset valtiosopimukset, Suomen ja Yhdysvaltojen välisestä puolustusyhteistyöstä tehty valtiosopimus sekä toiminta, joka perustuu päätökseen, joka on tehty kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) nojalla. Lisäksi tietynlainen väliaikainen vienti suljettaisiin soveltamisalan ulkopuolelle. Soveltamisalan muutoksella on tarkoitus helpottaa monen- ja kahdenvälistä puolustusyhteistyötä sekä varmistaa liittokunnan toimintamahdollisuudet Suomessa.

Kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annettua lakia koskeva soveltamisalan poikkeus vahvistaisi jo nykyisin voimassa olevan käytännön, jonka mukaan puolustustarvikkeiden viennistä annettua lakia ei ole sovellettu esimerkiksi Ukrainalle annettuun tukeen. Kyseinen poikkeus kansallisesta laista ei vaikuttaisi Suomen kansainvälisiin sopimuksiin liittyvien velvoitteiden soveltumiseen.

Puolustustarvikkeen määritelmän muutoksella osa nyt puolustustarvikkeiksi määritellyistä ampuma-aseista suljettaisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle. Muutoksen tarkoitus on siirtää Poliisihallituksen toimivaltaan sellaisten ampuma-aseiden vientilupapäätökset, mitkä kuuluvat EU:n uuden ampuma-aseasetuksen soveltamisalaan. Lisäksi tiettyjen keräilyaseiden vientilupien myöntäminen siirtyisi jatkossa Poliisihallitukselle, kun deaktivoituja tai pysyvästi ampumakelvottomiksi tehtyjä ampumaaseita taikka ennen vuotta 1946 valmistettuja ampuma aseita ei enää pidettäisi puolustustarvikkeina. Sisäministeriö on valmistellut lakiehdotuksen, jolla mahdollistetaan ampuma-aselaissa myös kaupallisten vientilupien myöntäminen. Varsinainen toimivaltamuutos tapahtuisi kuitenkin nyt annetulla esityksellä. Muutoksella tavoitellaan ampuma-aseiden viennin tarkoituksenmukaista lupajärjestelmää, jossa ei ole soveltamisalaltaan päällekkäisiä säädöksiä.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä, jonka mukaan puolustustarvikkeiden vientiin voitaisiin antaa nykyisen yksittäisen vientiluvan lisäksi myös yleinen vientilupa. Yleistä vientilupaa voisi käyttää tietyissä laissa säädetyissä tilanteissa ja se mahdollistaisi viennin vain erikseen nimettyihin, ulko- ja turvallisuuspoliittisesta arviosta vapautettuihin valtioihin. Yleisellä vientiluvalla olisi tarkoitus yksinkertaistaa

lupamenettelyitä erityisesti ei-kaupallisissa vienneissä erikseen määriteltyihin ulko- ja turvallisuuspoliittisesti esteettömiin maihin. Tällaisia ovat esimerkiksi tilapäiset esittelyviennit, tilapäiset viennit huoltoon ja korjaukseen sekä Suomessa tapahtuneen huollon ja korjauksen jälkeiset palautukset. Lisäksi yleinen vientilupa olisi mahdollista julkaista tilanteessa, jossa toiminta perustuu hallitustenvälisen yhteistyön toteuttamiseen tai mikäli viennille on muu edellä mainittuihin perusteisiin rinnastuva syy.

Lakiin ehdotetaan lisäystä koskien lupaharkinnan yleisiä edellytyksiä, jonka nojalla lupa myönnettäisiin tai julkaistaisiin vain, jos se ei vaaranna Suomen kansallista puolustuskykyä. Tämä olisi lisäedellytys olemassa oleville yleisille edellytyksille, joiden mukaan lupa myönnetään tai julkaistaan vain, jos se on Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan mukainen eikä se vaaranna Suomen turvallisuutta.

Ehdotettu muutos loisi edellytykset puolustushallinnon sisäiselle vapautusprosessille, jossa arvioitaisiin puolustushallinnon sisäisesti, vaarantaako aiottu vienti tai siirto Suomen puolustuskykyä. Käytännössä tällä vapautusprosessilla valvottaisiin sellaisia puolustushallinnon määrittämiä korkean teknologian tuotteiden vientiä ja siirtoa, jotka on alun perin kehitetty Puolustusvoimien käyttöön ja joiden vientiin tai siirtoon saattaa liittyä Puolustusvoimien suorituskyvyn paljastumiseen liittyviä tekijöitä. Vapautusprosessi ei koskisi tuotteita, joiden tuotekehitykseen Puolustusvoimat ei olisi osallistunut. Vapautusprosessi olisi osa tapauskohtaista kokonaisharkintaa. Tarvittaessa lupa voitaisiin jättää myöntämättä, mikäli riski puolustuskyvylle arvioitaisiin merkittäväksi.

Vienti- ja siirtolupien hakijoille asetettavia vaatimuksia ehdotetaan tarkennettavaksi ja kirjanpitovelvollisuuksia osittain tiukennettavaksi. Esityksessä säädettäisiin luvanhakijan velvollisuudesta tuntea puolustustarvikkeen vastaanottaja ja loppukäyttäjä. Lisäksi esityksessä säädettäisiin tiettyjen hakijoiden kohdalla vastuullisuusohjelman laatimista. Esityksessä tarkennettaisiin, että kirjanpitovelvollisuus koskisi siirtolupien lisäksi myös vienti-, kauttakuljetus- ja välityslupia. Puolustusteollisuuden yritysten vastuu ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden toteutumisesta on nähty viime vuosina yhä olennaisemmaksi erityisesti kansainvälisessä vienti- ja asevalvontakeskustelussa. Puolustusteollisuuden osalta asianmukaiset vastuullisuusprosessit ja huolellinen kirjanpito voivat suojella myös yritystä mainehaitalta, jos käy ilmi, että sen tarvikkeita on esimerkiksi myyty luvattomasti eteenpäin. Yritysten vastuullinen toiminta myös tukisi vientivalvontaa toteuttavien viranomaisten tehtävää, esimerkiksi tuottamalla parempaa tietoa loppukäyttäjästä.

Muita vientivalvontaa tehostavia keinoja olisivat viennin jälkeisten tarkastusten mahdollistaminen sekä viranomaisten tiedonsaantioikeuksien päivittäminen. Viennin jälkeisistä tarkastuksista vastaisi Tulli. Tiedonsaantioikeuksia koskeva pykälä saatettaisiin vastaamaan nykyisten tietotarpeiden lisäksi nykyistä sääntelykäytäntöä.

Toimivaltaisen puolustustarvikkeiden vientilupaviranomaisen määräytymistä ehdotetaan muutettavaksi. Nykyisessä laissa puolustusministeriön ja valtioneuvoston yleisistunnon välisen toimivallanjako määräytyy puolustustarvikkeen tuoteluokan, viennin huomattavan suuren arvon sekä lupa-asian ulko- ja turvallisuuspoliittisen merkityksen mukaan. Nykyisen lain mukaisesti valtioneuvoston yleisistunnon päätettäväksi vietävät tuoteluokat on määritelty kattamaan erityisesti tuhoa tuottava materiaali sekä isot puolustusteollisuuden järjestelmät. Puolustusteknologisen kehityksen perusteella olisi syytä arvioida uudelleen, missä tuoteluokissa valtioneuvoston yleisistunnon tekemä päätös on tarpeen. Uusia merkittäviä tuoteluokkia ovat erityisesti ohjelmistot, teknologia ja tietyt elektroniset laitteet ja järjestelmät. Lisäksi ehdotetaan, että valtioneuvoston yleisistunnon ratkaistavaksi ei enää jatkossa vietäisi kauttakuljetusta koskevia päätöksiä.

Lisäksi lakiin tehtäisiin joitakin muita soveltamiskäytännössä tarpeelliseksi tunnistettuja pienempiä muutoksia, sekä kielellisiä muutoksia, joilla ei ole tarkoitus muuttaa nykyistä oikeustilaa.

Valmistelun yhteydessä saadussa lausuntopalautteessa suhtauduttiin pääosin myönteisesti esityksen tavoitteisiin. Viranomaiset ja elinkeinoelämän toimijat kannattivat uudistusta laajasti erityisesti hallinnollisen taakan keventämisen ja toimintaympäristön ennakoitavuuden parantamisen näkökulmasta. Kansalaisjärjestöt suhtautuivat esitykseen kriittisemmin ja korostivat ihmisoikeus- sekä varovaisuusperiaatteen merkitystä. Saadun palautteen johdosta esitystä ja sen perusteluita täydennettiin erityisesti keskeisten ratkaisujen oikeudellisten ja käytännön vaikutusten selventämiseksi.

Suhde muihin esityksiin

Sisäministeriössä valmisteltu hallituksen esitys laiksi ampuma-aselain muuttamisesta 122/2026 vp annettiin eduskunnalle 25.6.2026. Kyseisessä esityksessä ampuma-aselakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen soveltamisala laajenee niihin ampuma-aseisiin ja tarvikkeisiin, jotka nyt tehtävällä hallituksen esityksellä suljetaan puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Samalla esityksellä myös muutetaan ampuma-aselain 6 §:n 2 momenttia. Nyt muutettavassa puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain 3 §:n 4 momentissa esitetään viittausta kyseiseen lainkohtaan ja siihen uutena lisättyihin termeihin. Ampuma-aselain muutoksen pitäisi tulla voimaan ennen puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muutosta.